

ЈЕДАН ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ КАТЕДРЕ ЗА АСТРОНОМИЈУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ЈЕЛЕНА МИЛОГРАДОВ-ТУРИН

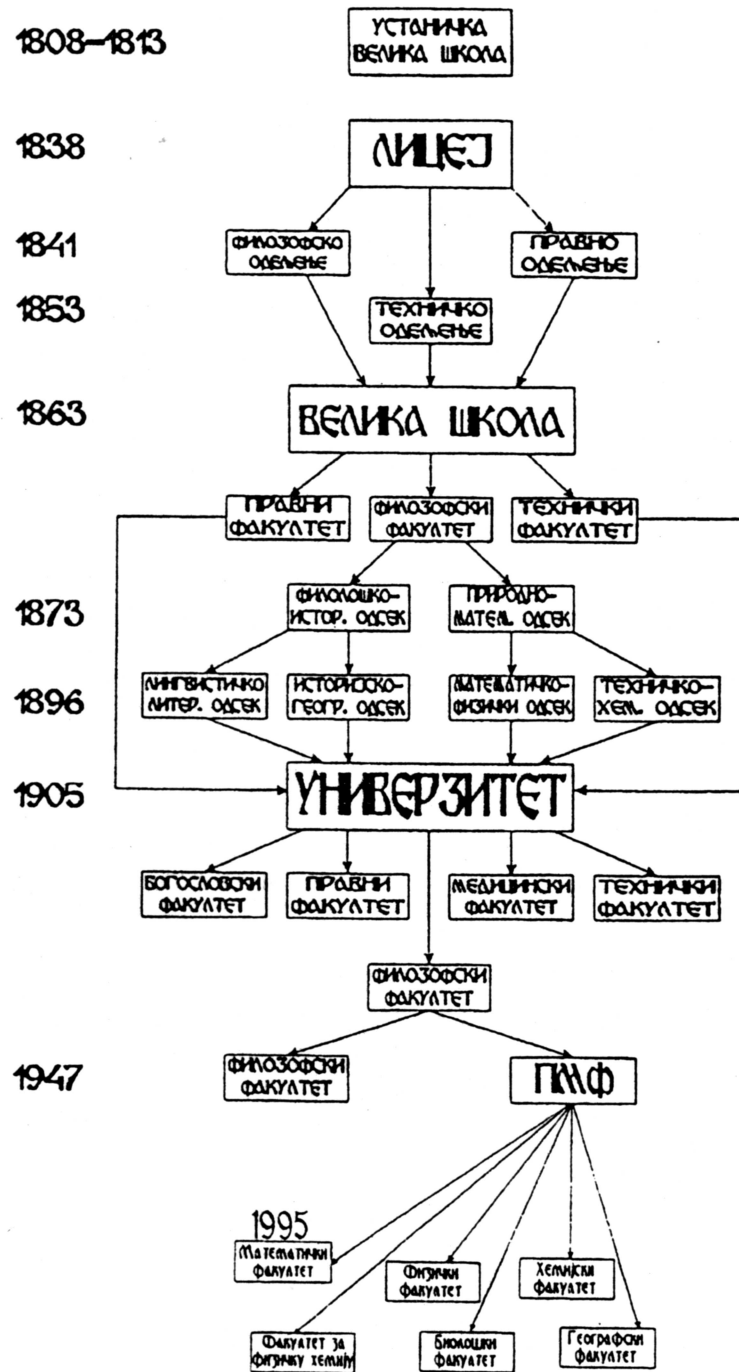
*Катедра за астрономију, Математички факултет, Универзитет у Београду,
Студентски трг 16, 11000 Београд, Југославија
E-mail eptfm21@yubgss21.bg.ac.yu*

О развоју једине Катедре за астрономију у нашој земљи – оне на Универзитету у Београду подаци се могу наћи у више чланака. Најобухватнији су прегледи које су написали Иван Атанасијевић (1963) и Јован Симовљевић (1980). Први обухвата период до 1963. а други до 1977. године. О појединим аспектима развоја у разним временским периодима писали су и други аутори, као што су Бранислав Шеварлић и Јелисавета Арсенијевић (1987) и Ненад Јанковић (1988).

Најкомплетнија серија публикација о развоју наставе природних и математичких наука, укључујући и астрономију, јесте она коју је започео да издаје Природно-математички факултет (ПМФ). У књизи поводом тридесет година од оснивања, објављени су опширни чланци о развоју сваке катедре, наставни планови, биографије наставног особља као и спискови дипломираних студената, одбрањених магистарских теза и докторских дисертација, од 1947. до 1977. Објављивање спискова је настављено и у првој књизи издатој поводом четрдесет година. У њој је дат и преглед организационих структура Факултета, биографије активних наставника, подаци о настави, студентима, уџбеницима и другим активностима везаним за факултет. Друга књига разматра положај природно-математичких наука данас и у будућности. У њој је и астрономији посвећен посебан чланак (Ђуровић, Вукићевић-Карабин; 1989). Трећа књига је „Библиографски зборник Природно-математичког факултета до 1987“, за све изузев ООУР-а за математику, механику и астрономију.

Како се ПМФ раздвојио пре педесете године рада, период од 1987. је остао непокривен у уобичајеном облику. Очеvidно је да се он мора обрадити, уз исправљање недостатака и грешака претходника. У овом раду учињен је први корак у том правцу што се астрономије тиче.

* Овај рад је део предавања по позиву „Развој катедре за астрономију Математичког факултета“.

Слика 1. Схема развоја високошколске наставе природно-математичких наука у Београду (период 1838-1841. се односи на рад Лицеја у Крагујевцу).

Слика 2. Факсимил прве дипломе из астрономије, издате Слободанки Димитријевић, на Универзитету у Београду.

НАША ПРВА ЖЕНА АСТРОНОМ

На философском факултету Београдског Универзитета, у последњем, јунском року дипломирала је, као први наш студент на астрономском одељењу г-ца Слободанка Димитријевић, ћерка пок. Саве Димитријевића, пуковника у пензији.

После матуре у Другој женској гимназији у Београду, године 1931, г-ца Димитријевић уписала се на философски факултет, где је, код познатог математичара и астронома професора др. Милутина Миланковића и код управника астрономске опсерваторије г. Војислава Мишковића, студирала астрономију и небеску механику.

Интерес за астрономију и математику пробудио се код г-це Димитријевић још док је била у гимназији, када се с астрономијом први пут ближе упознала читајући „Писма једног астронома кроз васиону и векове“ од др. Миланковића.

Овакав редак интерес једне наше девојке за једну код нас

још веома мало популарну грану науке нема сумње да представља похвалан изузетак.

Истина својим студијама г-ца Димитријевић није отворила себи широке могућности зараде. Утолико је њен избор струке заслужнији. С таквим полетом, свакако, наша наука имаће у г-ци Димитријевић једног вредног пионира.

Слика 3. Чланак у недељној „Политици“ од 23. августа 1936. о првом дипломираном студенту астрономије Слободанки Димитријевић.

На слици 1. дата је схема развоја високошколске наставе у Србији пратећи линију развоја природно-математичких наука у Београду. Основни део схеме (до поделе ПМФ-а) преузет је са дозволом аутора Т. Петровића (1994). При подели, Катедра за астрономију је остала у склопу Математичког факултета. Као датум оснивања Математичког факултета правно се узима 27. јануар 1995. када је Савет Универзитета у Београду дао сагласност на његов Статут.

У прилогу су дати спискови дипломираних студената астрономије, магистарских теза и докторских дисертација из астрономије и астрофизике одбрањених на Универзитету у Београду до 1996. Наведени су године издавања диплома и датуми одбране теза. За период од оснивања ПМФ-а коришћени су објављени подаци и архива ПМФ-а, док је за период пре 1947. прибегнуто изјавама савременика и истраживању у архиву Србије. У прегледу Атанасијевића (1963) наведено је да су до 1945. дипломирала свега два студента, а усмено је навео да ни до 1947. није нико дипломирао на астрономији. Ово истраживање је утврдило да је Слободанка Димитријевић дипломирала јуна 1936, док је Лео Рандић дипломирао октобра 1938. Љубазношћу Слободанке Димитријевић (удате Крстић) на слици 2. приказан је факсимил њене дипломе – прве дипломе из астрономије. О дипломирању „првог нашег студента на астрономском одсеку“ писала је „Политика“, 23. августа 1936.

1. ДИПЛОМИРАНИ СТУДЕНТИ АСТРОНОМИЈЕ И АСТРОФИЗИКЕ

1936.	1953.
1. Димитријевић Слободанка	12. Станишић Љубомир
1938.	13. Дачић М. Љубиша
2. Рандић Лео	14. Ђорђевић Гордана
1949.	15. Јотић Мирослава
3. Ракош Драгутин	16. Стефановић Душан
4. Оскањан Василије	17. Херцег Јанош
1950.	1954.
5. Митић Љубиша	18. Поповић Ивана
1951.	19. Јовановић Божић
6. Протић Милорад	20. Лазовић Јован
1952.	21. Урбанец Вера
7. Арнаутић Павле	22. Лучић Војислав
8. Ђорђевић Радмило	1955.
9. Симовљевић Јован	23. Грковић Станислава
10. Телеки Ђорђе	24. Симеунић Драгомир
11. Чепинац Часлав	

25. Куњи Марија
 26. Саџаков Софија
 1956.
 27. Матијашевић Надежда
 28. Стојадиновић Ружица
 1957.
 29. Грујић Радомир
 1958.
 30. Вуковић Вера
 31. Арсенијевић Јелисавета
 1959.
 32. Деспотовић Видосава
 33. Хек Хедвига
 34. Пивац Димитрије
 35. Милински Никола
 1960.
 36. Поповић Георгије
 1961.
 37. Паквор Иван
 38. Спремовић Бисерка
 1962.
 39. Иванић М. Зоран
 40. Мијатов Милан
 41. Кубичела Александар
 1963.
 42. Олевић Драгомир
 43. Ђуровић Драгутин
 44. Зулевић Данило
 45. Франушић Борис
 46. Мали Снежана
 1964.
 47. Радогостић Верица
 1965.
 48. Радовановић Радован
 1967.
 49. Благојевић Милутин
 1969.
 50. Ангелов Трајко
 51. Аксентијевић Милош
 52. Дачић Миодраг
 53. Марић Вера
 54. Вуловић Слободан
 55. Ђоковић Никола
 1970.
 56. Кузманоски Мике
 57. Наумовски Крсте
 1971.
 58. Винце Иштван
 59. Протић Војислава
 60. Ивановић Зоран
 1972.
 61. Милер Ратомирка
 62. Димитријевић Милан
 63. Билишков Вићенцо
 64. Кнежевић Зоран
 65. Баврлић Родољуб
 66. Мадић Весна
 1973.
 67. Траиловић Бата
 68. Петронијевић Рајко
 1974.
 69. Крунић Дејан
 70. Нинковић Слободан
 1975.
 71. Божичковић Ђуро
 72. Кекић Љиљана
 73. Томић Александар
 74. Петровић Михаило
 75. Рајковић Боривој
 76. Поповић Михаило
 77. Шнеблић Ранко
 78. Чабрић Нинослав
 1976.
 79. Јовановић Боривоје
 80. Биберовић Ђула
 81. Јовановић Биљана
 82. Трајковска Веселка
 83. Каровска Маргарита
 84. Радојичић Славица
 85. Маторчевић Надежда
 1977.
 86. Шеган Стево
 1978.
 87. Рамани Нухи
 88. Какашевски Влатко

1979.
 89. Ђорговски Станислав
 90. Милошевић Радмила
 91. Ђурашевић Гојко
 92. Јанков Слободан
 1980.
 93. Конрад Вера
 94. Царић Бранка
 95. Нађ Геза
 1981.
 96. Костић Зоран
 97. Јовановић Бора
 98. Атанацковић Олга
 1982.
 99. Благојевић Слободан
 100. Станчић Зорица
 101. Крга Радмила
 102. Мартић Милена
 1983.
 103. Павловић Раде
 104. Кршљанин Владимир
 105. Кларић Марио
 106. Станковић Мирољуб
 107. Радоњић Милош
 108. Топлак Ненад
 1984.
 109. Обрадовић Марјан
 110. Врањеш Јово
 1985.
 111. Дохчевић Зорана
 112. Скуљан Јован
 1986.
 113. Аврамовић Драгослава
 114. Ђурђић Љиљана
 115. Лујић Виолета
 116. Еркапић Сања
 1987.
 117. Тољага Маринко
 118. Блешић Бранко
 119. Ђатовић Златко
 120. Тодоровић Нели Кристин
 121. Степановић Момир
 122. Ротер Светлана
1988.
 123. Дамљановић Горан
 124. Вулетић Милан
 125. Марковић Снежана
 126. Поповић Лука
 1989.
 127. Симић Горан
 128. Вулић Добрила
 1990.
 129. Докић Љиљана
 130. Радмиловић Марија
 1991.
 131. Ранковић Весна
 132. Петровић Јасмина
 133. Јевремовић Дарко
 1992.
 134. Николић Силвана
 135. Матијаш Нада
 136. Станковић Дејан
 137. Дуганџија Марија
 138. Самуровић Срђан
 139. Милованов Татјана
 1993.
 140. Марјановић Петар
 1994.
 141. Урошевић Дејан
 142. Нагл Мирко
 143. Ванчетовић Марија
 144. Алексић Гордана
 1995.
 145. Чочовска Марика
 146. Пуношевац Предраг
 147. Јовановић Предраг
 1996.
 148. Јовановић Божидар
 149. Станимировић Снежана
 150. Салим Самир
 151. Савковић Мирослава
 152. Ђуришић Љубомир
 153. Чуљић Александар
 154. Милошевић Весна
 155. Поповић Наташа

**2. МАГИСТАРСКЕ ТЕЗЕ ОДБРАЊЕНЕ НА КАТЕДРИ
(ИНСТИТУТУ) ЗА АСТРОНОМИЈУ**

1. Саџаков Софија: „Понашање секундарних либела у пољу хоризонталних градијената температуре“ – 12. X 1968.
2. Грујић Радомир: „Испитивање промена београдског z -члана при разним системима деклинација у корелацији са атмосферским условима“ – 30. VI 1970.
3. Ђуровић Драгутин: „Примена различитих врста телескопа за астрономско одређивање времена“ – 6. I 1971.
4. Олевић Драгомир: „Прилог статистичком испитивању елеманата кретања малих планета“ – 6. XI 1971.
5. Мијатов Милан: „Прилог изучавању савијања меридијанских инструмената при дневним условима“ – 18. IV 1972.
6. Савић Бранко: „Један поступак развијања у ред функције поремећаја“ – 16. X 1972.
7. Ангелов Трајко: „Прилог изучавању модела звезда хомогене структуре на стадијуму реакције водоника“ – 20. X 1972.
8. Кузманоски Мике: „Одређивање поремећене путање мале планете 1952 UV₁“ – 28. IV 1973.
9. Ранзингер Павла: „Динамички процеси у развоју група пега на Сунцу“ – 30. VI 1973.
10. Ерцег Вера: „Испитивање објектива рефрактора Zeiss 65/1055 cm београдске опсерваторије“ – 29. I 1974.
11. Паквор Иван: „Испитивање наглавака обртне осовине великог пасажног инструмента у Београду“ – 19. III 1974.
12. Поповић Георгије: „Први општи преглед и анализа београдских мерења двојних звезда 1951-1971.“ – 18. IV 1974.
13. Зулевић Данило: „Прилог статистичком испитивању утицаја односа маса компонената на динамичке путањске елементе (e , P , a) код визуално-двојних звезда“ – 18. XII 1974.
14. Кнежевић Зоран: „Одређивање теоријских закона расподеле нагиба путањских равни и угла ексцентричности путања малих планета и испитивање промена њихових емпиријских расподела“ – 12. V 1976.
15. Арсенијевић Јелисавета: „Поларизација зрачења неких суперџинова позног спектралног типа“ – 24. II 1977.
16. Нинковић Слободан: „Прилог изучавању галактичког радио-халоа“ – 17. X 1978.
17. Дачић Миодраг: „Систем великог меридијанског круга у Београду“ – 25. XII 1980.
18. Шеган Стево: „Одређивање поправки ректасцензија из посматрања на малом пасажном инструменту Астрономске опсерваторије у Београду“ – 22. XII 1981.
19. Винце Иштван: „Померања телурских линија у Сунчевом спектру“ – 13. III 1981.

20. Протић-Бенишек Војислава: „Проблем одређивања паралаксе Сунца из Меркурових пролаза“ – 16. IV 1982.
21. Стајић Душан: „Утицај Сунчеве активности на ротацију Земље“ – 16. IX 1983.
22. Бурашевић Гојко: „Прилог испитивању критичних површи тесних двојних система“ – 16. XI 1983.
23. Пејовић Надежда: „Прилог изучавању Земљиних полова“ – 13. I 1984.
24. Јанков Слободан: „Рестаурација астрономског спектрограма коришћењем Бинерове филтрационе функције у условима недостатка а ригорозне информације о објекту истраживања“ – 26. VI 1986.
25. Кршљанин Владимир: „Штарков помак јонских линија код топлих звезда“ – 14. XI 1986.
26. Атанацковић-Вукмановић Олга: „Анализа нелокалних ефеката у неЛТР преносу зрачења“ – 17. XII 1986.
27. Ђатовић Златко: „Планетске путање у Розеновој биметричкој теорији гравитације“ – 25. XII 1990.
28. Цветковић Зорица: „Анализа најсавременијих каталога двојних звезда“ – 7. III 1991.
29. Скуљан Јован: „Прилог спектрофотометрији Сунчевих линија“ – 16. IX 1991.
30. Павловић Раде: „Прилог анализи кривих сјаја активних двојних звезда“ – 15. X 1993.
31. Јевремовић Дарко: „Анализа IUE спектра звезде μ Serphei“ – 15. VI 1994.
32. Николић Силвана: „Диференцијални спектрални индекси радио-лукова између 38 MHz, 408 MHz и 1420 MHz“ – 26. XII 1994.
33. Еркапић Сања: „Одређивање осетљивости Фраунхоферових линија на промене фотосферских карактеристика“ – 19. I 1996.
34. Урошевић Дејан: „Геометрија радио-петљи“ – 30. XII 1996.

3. ОДБРАЊЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ НА КАТЕДРИ (ИНСТИТУТУ) ЗА АСТРОНОМИЈУ

1. Бркић Захарије: „Анализа систематских грешака пасажног инструмента и других систематских утицаја на одређивање времена“ – 26. IX 1958.
2. Митић Љубиша: „Коосцилације астрономских клатна и утицај истих на одређивање времена“ – 20. IV 1959.
3. Шеварлић Бранислав: „Прилог испитивању промена географске ширине Београда“ – 2. VII 1960.
4. Оскањан Василије: „Променљиве звезде типа UV Ceti“ – 17. VI 1961.
5. Симовљевић Јован: „Генерализација векторских елемената Кеплерова кретања“ – 27. XI 1963.
6. Лазовић Јован: „Важније особености у кретању квазикомпланарних планетоида“ – 20. IV 1964.

7. Телеки Ђорђе: „Прилог изучавању астрономске рефракције и њених аномалија на основу аеролошких мерења извршених у Београду“ – 30. XII 1964.
8. Кубичела Александар: „Један спектрографски прилаз кинематичкој слици супергрануларног кретања“ – 1. XI 1973.
9. Ђуровић Драгутин: „Прилог изучавању промена у брзини Земљине ротације и у кретању Земљиних полова“ – 2. IV 1974.
10. Саџаков Софија: „Испитивање систематских грешака типа $\Delta\delta_\alpha$ ширинских посматрања разних опсерваторија на основу њихових упоређивања са Београдским изведеним каталогом ширинских звезда и фотографским каталогом АГКЗ“ – 26. XII 1977.
11. Кузманоски Мике: „Прилог изучавању структуре планетоидног прстена“ – 26. XII 1980.
12. Ангелов Трајко: „Прилог теорији звезданих омотача“ – 27. III 1981.
13. Нинковић Слободан, „Прилог изучавању структуре и динамике галактичког халоа“ – 23. VI 1982.
14. Милоградов-Турин Јелена: „Преглед неба на 38 МНз и галактички спектрални индекс“, 10. XII 1982.
15. Винце Иштван: „Утицај сударних процеса на лимб-ефект“ – 20. VI 1986.
16. Шеган Стево: „Прилог изучавању кретања вештачких Земљиних сателита у високој атмосфери“ – 2. IX 1987.
17. Ђурашевић Гојко: „Прилог проучавању тесних двојних звезда на основу фотометријских мерења“ – 20. X 1988.
18. Пејовић Надежда, „Глобална атмосферска циркулација и Земљина ротација“ – 2. II 1989.
19. Кнежевић Зоран: „Сопствени елементи малих планета као параметри класификације у фамилије“ – 23. IV 1989.
20. Атанацковић-Вукмановић Олга: „Прилог решавању проблема преноса зрачења у звезданим атмосферама“ – 7. X 1991.
21. Поповић Георгије: „Један поступак симултане детекције звезданих јата са радијантом“ – 3. VI 1993.
22. Поповић Лука: „Штарково ширење спектралних линија јона тешких елемената у спектрима топлих звезда (СТЗ)“ – 10. IV 1994.

Референце

- ***: 1989, *40 година Природно-математичког факултета у Београду (период 1977-1987)*, уредник С. Рибњикар, Природно-математички факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Архив Србије, Филозофски факултет, Деловодни протокол за 1936, бр. 6296 од 2. 7. 1936.
- Архив Србије, Филозофски факултет, Деловодни протокол за 1938, бр. 6863 од 29. 9. 1938.
- Атанасијевић, И.: 1963, Катедра за астрономију, у *Сто година Филозофског факултета*, уредници Т. Анђелић, Д. Вученов и Р. Самарцић, Народна књига, Београд, стр. 519-528.

- Ђуровић, Д., Вукићевић-Карабин, М.: 1989, *Астрономија, јуче, данас, сутра*, у *Природно-математичке науке данас и у будућности*, приредили: Ж. Чековић и Ј. Пурић, САНУ Природно-математички факултет, Београд, стр. 47-56.
- Јанковић, Н.: 1988, *Настава астрономије на Великој школи*, у *Универзитет у Београду 1838-1988, Зборник радова*, уредници Д. Татић и Ђ. Ускоковић, Универзитет у Београду и Савремена администрација, Београд, стр. 413-423.
- Петровић, Т.: 1994, *Дидактика физике*, Физички факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 190.
- Симовљевић, Ј.: 1980. *Астрономија*, у *Тридесет година Природно-математичког факултета Универзитета у Београду с освртом на развитак наставе природних и математичких наука у Београду 1947-1977*, уредник Д. Виторовић, Природно-математички факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 165-194.
- Шеварлић, Б., Арсенијевић, Ј.: 1989, *Сто година рада Астрономске опсерваторије у Београду*, у *Сто година Астрономске опсерваторије у Београду*, уредник М. С. Димитријевић, *Publ. Astr. Obs. Beograd* св. 36, стр. 25-36.

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE DEPARTMENT OF ASTRONOMY OF THE UNIVERSITY OF BEOGRAD

JELENA MILOGRADOV-TURIN

*Department of Astronomy, Faculty of Mathematics, University of Beograd,
Studentski trg 16, 11000 Beograd, Yugoslavia
E-mail epmfm21@yubgss21.bg.ac.yu*

Abstract. The Department of Astronomy of the University of Beograd is the only institution which educates students for degrees in astronomy in Yugoslavia. The major sources of information about its history are briefly discussed. A scheme of its development (within the Philosophical Faculty and later within the Faculty of Sciences and the Mathematical Faculty) is presented. The lists of all graduated students in astronomy, all those who acquired M.Sc. and Ph.D. degrees in astronomy at the University of Beograd with corresponding dates are compiled. The titles of M.Sc. and Ph.D. theses are also given.